

**Nätverksdistribution av e-låneböcker – ett
samarbetsprojekt mellan förlag och bibliotek**

Mats Cavallin
Under medverkan av Carin Björklund

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

Göteborg 2005

Innehållsförteckning

1.	Förord	3
1.1.	Medverkande	3
2.	Projekthistorik	3
3.	Förutsättningar	4
3.1.	De första försöken.....	4
3.2.	Nätet och webben – en hållbar infrastruktur.....	4
3.3.	Föregångarna - e-tidskrifterna och Netlibrary	4
3.4.	Projektansökan.....	5
4.	Projektets mål	5
5.	Metod	5
5.1.	Förlagssamarbetspartners i Sverige och Europa.....	5
5.2.	Erfarenhet av ett utvecklingsamarbete med ett förlag.....	5
5.3.	Teknisk utveckling - pilotprojekt.....	5
5.4.	Utvecklande av pris- och servicemodeller.....	6
6.	Problemformulering	6
6.1.	Det svenska materialet	6
6.2.	De grundläggande kraven för e-boken i biblioteksmiljö	6
6.2.1.	Rimliga villkor för ägande - Clifford Lynch	7
6.3.	Läsa längre texter på en bildskärm	8
6.3.1.	Skärmtekniken och nätteknik.....	8
6.4.	Kursböcker.....	8
6.4.1.	Göteborgs universitetsbiblioteks kursboksamlingar.....	8
6.5.	Samarbete med Studentlitteratur AB	9
6.6.	Sondering av utländska bibliotekslösningar för e-böcker.....	9
7.	Genomförandet	10
7.1.	Det inledande samarbetet med Studentlitteratur AB	10
7.1.1.	Arbetets gång	10
7.1.2.	Kravspecifikation.....	10
7.1.3.	Btj/Prioinfo kommer in.....	11
7.2.	Projektets vision - modell för en svensk e-boksservice.....	11
7.3.	Rollerna i samarbetet	12
7.3.1.	Unilaterala förhållanden	12
7.4.	Säkerhetskraven	12
7.5.	Få ut nya avtal.....	13
7.6.	Lista på tänkbara titlar som skulle ingå i e-bokserbjudandet.....	13
7.7.	Distribution och access	13
7.7.1.	Access	13
7.8.	Pilottest	13
7.9.	Lanseringen av E-biblioteket 2003	14
7.9.1.	Service- och prismodellen accepteras inte av de vetenskapliga biblioteken	14
8.	Nya internationella aktörer	14
8.1.	ED och EBL.....	15
8.1.1.	ED (YBP Library Service).....	15
8.1.2.	EBL (Ebook Library).....	15
8.2.	JISC (The Joint Information System Committee) E-book Working Group	16
9.	Nya initiativ 2004 -	16
9.1.	eLib	16

9.2.	Nylanseringen av E-biblioteket 2004-2005	16
9.2.1.	Samlad test inför nya prismodelldiskussioner	17
9.2.2.	Visning och registrering.....	17
9.2.3.	Utbildning i Adobe Reader	17
9.2.4.	Användning hittills	17
9.3.	Pilottest av Ellibs	17
9.4.	Test av EBL/Dawson	18
9.5.	Adobe Content Server för enskilda bibliotek	18
10.	Sammanfattning och avslutning	19
10.1.	Förlag	19
10.1.1.	Biblioteken.....	20
10.1.2.	E-/Boken som medium	20
10.2.	Kvarstående problem och frågor.....	21
10.2.1.	Tekniken som hinder	21
10.2.2.	E-böcker och ”e-content”.....	21
10.2.2.1.	Copyrightbelagt material	21
10.2.2.2.	Nya copyrightfria e-böcker	22
11.	Föredrag, konferenser och publikationer	22
11.1.	Tryckta publikationer.....	22
12.	Bilagor	23
12.1.	Ansökan	23
12.2.	Samarbetsavtal mellan Studentlitteratur AB och Göteborgs universitetsbibliotek.....	28
12.3.	Projektplan	32
12.4.	Lista över tillgängliga svenska kursböcker i elektroniskt format	35
12.5.	Ekonomisk redovisning	37

1. Förord

Denna rapport har, liksom projektet självt, dröjt mycket länge att färdigställas. Arbetet har sträckt ut sig över flera år. Avsikten var att allt skulle vara avslutat i december 2001, men det visade sig mycket snart att detta var en orealistiskt kort processtid för alla inblandade parter. Innan en första färdig teknisk och kommersiell lösning förelåg, hade det hunnit gå mer än två år.

Under projektperioden har det fortlöpande förts diskussioner med projekthandläggarna på BIBSAM om förlängningar av projektperioden och vissa förändringar av projektinriktningen har gjorts under projekttidens gång. Det gäller ett scanprojekt och en tillämpning av serverprogramvaran Adobe Content Server, som är bakgrundstekniken för de flesta e-boksleverantörerna i världen.

Denna rapport kommer att redogöra för projektets olika arbetsinsatser som gjorts under de fyra år som gått. Eftersom utvecklingen varit så intensiv under dessa år, har det varit svårt att ge annat än en samlad bild av hela projektet med utgångspunkt i 2005 års situation och kunskaper.

Tyvärr kan vi ännu inte redovisa ett färdigt slutresultat där det finns en pris- och servicemodell som bättre tillfredsställer de vetenskapliga bibliotekens behov. Vi får hoppas att det blir en ny modell nu till hösten efter förnyade diskussioner med de svenska e-boksleverantörerna - baserade på resultat från pågående tester.

1.1. Medverkande

I projektet har från Göteborgs universitetsbibliotek huvudsakligen arbetat Carin Björklund, e-bokscoordinator och Mats Cavallin, chef för Digitala biblioteket. I slutskedet har Monica Tengström, Digitala biblioteket medverkat kring frågor som berört Adobe Reader och svenska leverantörer av kursböcker. Vidare har Rolf Johansson och Lennart Stark, Digitala biblioteket, särskilt arbetat med accessfrågor och Adobe Content Server.

Från Studentlitteratur har kontakterna varit Hans Sundström och Magnus Pettersson-Roos och från Prioinfo/Btj AB Jakob Harnesk, Jonas Hallström, Catarina Brown, Patrik Ekström och Mikael Ovnell.

Från eLib har kontakterna varit Fabian Fischer och Py Sandell.

2. Projekthistorik

Totalt sett har projektet haft följande utvecklingsfaser:

- 2001 – 2002 Samarbetet med Studentlitteratur AB kring kravspecifikationer på e-boken och ett litteratururval
- 2001 – 2003 Samarbetet med Btj/Prioinfo AB och Studentlitteratur AB kring den tekniska utvecklingen och en pilotstudie. Efter presentationen av den färdiga modellen upphörde det organiserade samarbetet

Den pris och servicemodell för svenska elektroniska kursböcker som presenterades i september 2003 blev tyvärr inte en acceptabel lösning för de vetenskapliga biblioteken, utan tjänsten kom först att användas av folkbiblioteken. Under hösten 2004 gjordes nya sonderingar mellan e-

boksleverantören och Göteborgs universitetsbibliotek och ett kontrakt skrevs på för en fullskalig provperiod för att ge underlag för nya diskussioner om en för vetenskapliga bibliotek mera relevant prismodell.

Provperioden påbörjades 11 april 2005 och pågår i skrivande stund. Perioden avslutas i september 2005 med diskussioner med e-boksleverantören om en förändrad prismodell.

- 2003 Kontakter och möten med utländska e-boksleverantörer
- 2004 Nya diskussioner med Btj och kontraktsskrivning för ”skarp” test av vissa titlar
- 2004 Kontrakt med eLib och avtal om pilottest med Ellibs
- 2005 ”Skarp” test av Btj:s e-bibliotek eLib för vidare diskussion om prismodeller
- 2005 Test av EBL i EnterBooks
- 2005 Test av Ellibs

3. Förutsättningar

3.1. De första försöken

De tidigaste försöken med att försöka få fram elektroniska kursböcker på svenska skedde på BIBSAM:s initiativ med en rapport som utarbetades vid Umeå universitetsbibliotek ”*Projektet eKUBIK - Elektronisk kurslitteratur via bibliotek – förstudie*” och kom ut 1997¹ Frågan var dock för tidigt väckt och varken förlag eller teknik var då mogna att gå vidare.

I slutet av 90-talet gjordes ett stort utvecklingsarbete för att få e-böcker anpassade till särskilda läsplattor och dåvarande handdatormodeller. Avsikten var inte att anpassa till bibliotekens behov utan till den enskilde bokenkøparen. Det ledde inte till rationella biblioteksløsningar. Inledningsvis fanns det många projekt runt om i världen som innebar att man band sig till en viss typ av läsare och ett lån distribuerades i en särskild läsare som också biblioteket stod för.

Särskilda e-boklåsare var inte en rimlig modell² och inte heller dåvarande handdatorer, eftersom det då var en mycket liten del av låntagarna som då ägde sådana.

3.2. Nätet och webben – en hållbar infrastruktur

Utgångspunkten för projektet var att de flesta av bibliotekets användare kunde få tillgång till e-böcker som kunde läsas i en vanlig webbrowser och att dessutom en hel del hade tillgång till en egen eller bibliotekets dator som då kunde användas för nedladdning och läsning av e-böcker.

3.3. Föregångarna - e-tidskrifterna och Netlibrary

Detta projekt emanerade ur erfarenheterna från Göteborgs universitets lyckosamma test och förvärv av Netlibrary 2000-2001. En annan faktor var de mycket positiva erfarenheterna från införandet av e-tidskrifterna från slutet av 90-talet. Under arbetet med detta hade copyrightfrågorna ganska smärtfritt lösts upp. En helt bevarad servicemodell med den tryckta mediets fördelar kunde snabbt sättas upp. Användningen av e-tidskrifterna blev dessutom betydligt effektivare, eftersom man nu kunde trycka ut tidskriftsartiklar direkt till sin lokala skrivare och läsa texten direkt på skärmen.

¹ http://www.ub.umu.se/ombiblioteket/avslproj/projekt_ekubik.htm

²: [Pace, Andrew K.](#), *Gimme That E-Book Religion*. *Computers in Libraries*; 25(2005): 5, s30

3.4. *Projektansökan*

Måne tiden och tekniken nu var mogen för svenska e-böcker på bibliotek? Mot denna bakgrund tyckte vi från Göteborgs universitetsbibliotek att det kunde vara skäl till att starta ett projekt kring svenska elektroniska kursböcker. Efter inledande kontakter med Studentlitteratur AB lämnades en ansökan om projektmedel från BIBSAM. (Bifogas). Projektet beviljades 200 tkr och startade arbetet i juli 2001.

Eftersom den ursprungliga ansökan som lämnades in 2001-03-15 var på ett högre belopp än som beviljats fick ambitionsnivån sänkas. De förändringar som då fick införas i projektet reglerades i brev och telefonsamtal med handläggarna Ulla-Britt Nordin Siebolds och Eva Lunneborg.

Det som bantades ned särskilt var medlen för konsultavgifter, medier och resor.

4. **Projektets mål**

Projektets mål var att åstadkomma en biblioteksmodell, med utgångspunkt i den svenska vetenskapliga biblioteksmiljön, för e-boksdistribution som kan accepteras av förlag och bibliotek. Detta skulle ske genom att med ett utvalt svenskt respektive utländskt förlag försöka nå fram till en rimlig säkerhetsnivå (acceptabla skydd mot kopiering m.m.) för förlagen och servicenivå för biblioteken (lånehantering, sökbarhet m.m.) för en lånehantering med elektroniska monografier. Ett annat centralt mål var att åstadkomma konsensus mellan bibliotek och förlag för en biblioteksprismodell.

5. **Metod**

5.1. *Förlagssamarbetspartners i Sverige och Europa*

Ett svenskt förlag (Studentlitteratur AB) utvaldes efter kriterierna erfarenhet av e-publicering över Internet, akademisk publicering och samarbetsvilja.

Avsikten var sedan att som en fortsättning och efter erfarenhet från samarbetet med det svenska förlaget kontakta ett utländskt förlag – förslagsvis engelskt efter samma kriterier som det svenska.

5.2. *Erfarenhet av ett utvecklingssamarbete med ett förlag*

En viktig erfarenhet som förväntades komma ut av projektet, var att få erfarenhet av ett utvecklingssamarbete med ett större svenskt förlag och de ekonomiska avvägningar som under projektets gång måste göras mellan förlagens och projektbibliotekets specifika behov.

5.3. *Teknisk utveckling - pilotprojekt*

Utgångspunkten för projektarbetet skall vara förlagens befintliga system för e-boksdistribution för försäljning till enskilda personer och de tillägg som behövs för att tekniskt och säkerhetsmässigt ge en biblioteksaccess.

En av de första åtgärderna som skulle göras var att sätta upp en kravspecifikation för elektroniskt distribuerade biblioteksägda böcker

En testbar prototyp skulle utvecklas med utgångspunkt från kravspecifikationen. För detta arbete skulle behövas tekniska analyser och programmeringsarbete.

Testerna berörde urval, teknik, säkerhet och prestanda och användarfunktioner (bibliotek och användare).

5.4. *Utvecklande av pris- och servicemodeller*

Utvecklande av modeller för biblioteksdistribution har skett med stor öppenhet från bägge parter och olika pris- och servicemodeller har granskats.

6. Problemformulering

Förvärvet av NetLibrary gav en utarbetad färdig struktur för allmänna reflexioner kring prispolitik och praxis för en större bibliotekssamling. Erfarenheterna från kontraktsgesamtalerna och den service som erbjöds har varit en grund för vidare dialoger med andra e-boksleverantörer eller enskilda förlag.

Arbetet med Netlibrary medförde också att det blev tydligare vilka svagheter och brister som fanns hos denna leverantör. Det gällde den samling som Netlibrary erbjöd. Det var ganska få titlar som var kursböcker vid Göteborgs universitet:

Urvalet var enbart engelskspråkigt. Servicemodellen innebar att endast en låntagare åt gången kunde använda en viss e-boktitel. Låntagarens kopierings- och utskriftsrätt var mycket begränsad. Detta ledde till att användarna ofta blev besvikna. Vid e-tidskrifternas införande fanns inte dessa begränsningar och man ställde sig frågande till att juridiken skulle sätta upp så många spärrar för användningen av e-böcker.

En e-bok är ju också som medium något annat än en enskild artikel. För bokens del ställs mycket högre krav på läsbarhet från skärmen, eftersom man gärna vill läsa hela eller längre texter ur boken. Man fick ju inte skriva ut hela boken som man kan med en enskild artikel.

Erfarenheterna från Netlibrary uppmärksammade de problem som fanns med detta amerikanska system – e-samlingarnas nationella och språkliga barriärer, låntagarnas digitala rättigheter och problemet med läsning av längre texter på skärmen.

6.1. *Det svenska materialet*

Det svenska materialet i vid mening har ju varit den största utmaningen vid introduktionen av e-böcker. Önskemålen från användarna har nästan alltid gällt kursböcker - svenska och utländska kursböcker. Vid projektstarten fanns det inga svenska e-boksleverantörer. Det har också under årens gång varit svårt att få tag på en större mängd utländska kursböcker för svenska universitet från de olika internationella (huvudsakligen amerikanska) leverantörerna.

6.2. *De grundläggande kraven för e-boken i biblioteksmiljö*

Som nämndes tidigare i rapporten är en e-bok inte samma sak som en artikel i en e-tidskrift och övergången från tryckta böcker till e-böcker har inte alls gått lika smidigt som övergången från tryckta till elektroniska tidskrifter.

Det fanns en tydlig tendens från förlagens sida när e-böckerna började komma igång på allvar i slutet av 90-talet att försöka styra bort biblioteken i leverantörsledet och sälja en e-bok direkt över nätet till slutanvändaren.

Den praxis som under hela 1900-talet utvecklats för hantering av tryckta böckers copyright och ett offentligt biblioteks utlånerättigheter (fair use vid kopiering m.m.) gällde inte längre utan ersattes med avtal mellan bibliotek och enskilda leverantörer. Med olika sorters tekniska spärrar kan en e-bokleverantör av säkerhetsskäl eller av vinstintresse styra e-bokens användning och användningssättet, så att den ursprungliga praxisen för lån från bibliotek inte kan tillämpas på e-böcker.

6.2.1. Rimliga villkor för ägande - Clifford Lynch

Den som redan 2001 på ett djuplodande problematiserade sätt frågan om ägande av e-böcker var Clifford Lynch³. I den i sig så snabbt föränderliga värld som den elektroniska litteraturen utgör är hans artikel från 2001 fortfarande en av de mest centrala inom området.

Han pekar på att de då tongivande leverantörerna NetLibrary, och Questia, bara kunde garantera leverans så länge företagen kommersiellt kan hålla upp sin service⁴. En e-bok garanteras således inte sitt fortbestånd på samma sätt som boken i sin pappersexistens. Den fortlever genom att finnas på många platser så att en händelse på en plats (en konkurs) inte är avgörande för tillgängligheten totalt sett. Lynch räknar i avsnittet ”*A Brave New World for Readers*” upp ett antal frågor kring e-boksägandet som är relevanta även för bibliotek:

- ”Can you loan or give an e-book (or access to a digital book) to someone else as you can a physical book? To what extent do digital books mimic (and perhaps even improve upon) physical books, and to what extent do they break with that tradition? What other constraints on usage (for example, printing) exist?”
- Do you own *objects* or *access*? If your library of e-books is destroyed or stolen, can you replace it without purchasing the content again simply by providing proof of license or purchase? One very interesting service is a registry that allows you to replace your e-books if you lose your appliance [39].
- From whom are you really obtaining content - the e-book reader vendor, a publisher, or some other party? Who has to stay in business in order to ensure your continued ability to use that content? What happens if the source of your content goes out of business?
- Can you copy an e-book for private, personal use? If you own two readers, can you move a digital book from one to the other without having to purchase it again?
- Do you have the right and the ability to reformat an e-book or a digital book in response to changes in standards or technologies or do you need to repurchase it? What happens when you upgrade or replace your e-book reader with another one? What happens when you replace the PC that might house your "library"? What happens if you replace one brand of e-book reader with another, perhaps because your reader vendor goes out of business?
- Do you have to obtain e-books on a pay-per-view or other limited time rental basis or do you buy a perpetual license to the content, or ownership of a copy?
- What are the policies of the content provider with regard to your privacy and to usage monitoring? What limitations does your book reader technology place on the ability of a content supplier to collect usage data?”

Lynch tar i nästa avsnitt av artikeln ”*The Uncertain Future of Digital Books in Libraries*” de mera biblioteksspecifika frågorna och problemen med att licensierade e-böcker inte längre är tillgängliga för alla potentiella användare.

³ Lynch, Clifford *The battle to define the Future of the book in the digital world*. First Monday, volume 6:6, June 2001. (http://firstmonday.org/issues/issue6_6/lynch/index.html)

⁴ NetLibrary:s ekonomiska problem 2001-2002 blev en illustration av på systemets bräcklighet.

6.3. Läsna längre texter på en bildskärm

Det finns många olika sätt att läsa en bok. En roman t.ex. läser man som vanlig läsare igenom från pärm till pärm (sk sekventiell läsning). En forskare som forskar på en text vill återkomma, gå in och ut i texten allt efter behov. Han vill under sin läsning kunna gå vidare till andra texter m.m.

Erfarenheten av hur man läser e-böcker och e-texter⁵ visar i detta sammanhang på ett grundläggande problem. Det har sedan länge funnits diskussioner och studier av läsbarhet och förståelse av text på en dataskärm. Den kunskap som finns om hur länge man läser större texter på en skärm pekar entydigt på att man läser under en kort tid (15 minuter eller mindre) – dvs man använder inte e-boken för en total genomläsning.^{6 7 8}

Frågan är om användningsmönstret är kulturellt⁹, neurologiskt eller tekniskt betingat eller om det helt enkelt är en generationsfråga.

6.3.1. Skärmtekniken och nätteknik

Att sitta vid en datorskärm med tekniken som den var 2001 och läsa en e-bok på 300 sidor som fordrar ständig nätuppkoppling har uppenbarligen gett begränsningar i användningen av e-boken. Bildskärmstekniken och tillgången till Internet förbättras fortlöpande, men det stora genombrottet för e-pappersboken har dröjt - även bildskärmstekniken förbättras fortlöpande. Detta gäller inte minst handdatorernas skärmkvalitet.

Nättekniken med luftburna nät har också förbättrat mobiliteten för en e-bok. Det gäller också förbättrade skärmar för läsning av e-böcker på små handdatorer eller stora mobiltelefoner.

6.4. Kursböcker

Kursböckerna är den akademiska litteraturens enda massmarknad och användarnas önskemål har oftast gällt kurslitteratur på svenska. Förlagen har här de största vinstintressena att bevaka och biblioteken har också en kostnadssida att bevaka. Frågan om kursböcker skall tillhandahållas och i vilken utsträckning har behandlats på olika sätt vid olika svenska bibliotek. För detta projekt var denna typ av e-böcker en nyckelfråga.

6.4.1. Göteborgs universitetsbiblioteks kursboksamlingar

I projektet gjordes en studie på hösten 2002 över bibliotekets kursboksservice. Vi vet ju att kursboksservicen från svenska universitetsbibliotek ser mycket olika ut, att stora kursbibliotek lagts ned och att det pågår en ständig debatt huruvida biblioteket skall försörja studenter och till vilken grad det skall göras.

Det finns några siffror som är värda att ta upp från denna undersökning:

⁵ Brown, Gary J. *Beyond print: reading digitally*. Library Hi Tech 19(2001):4 ss 390-399

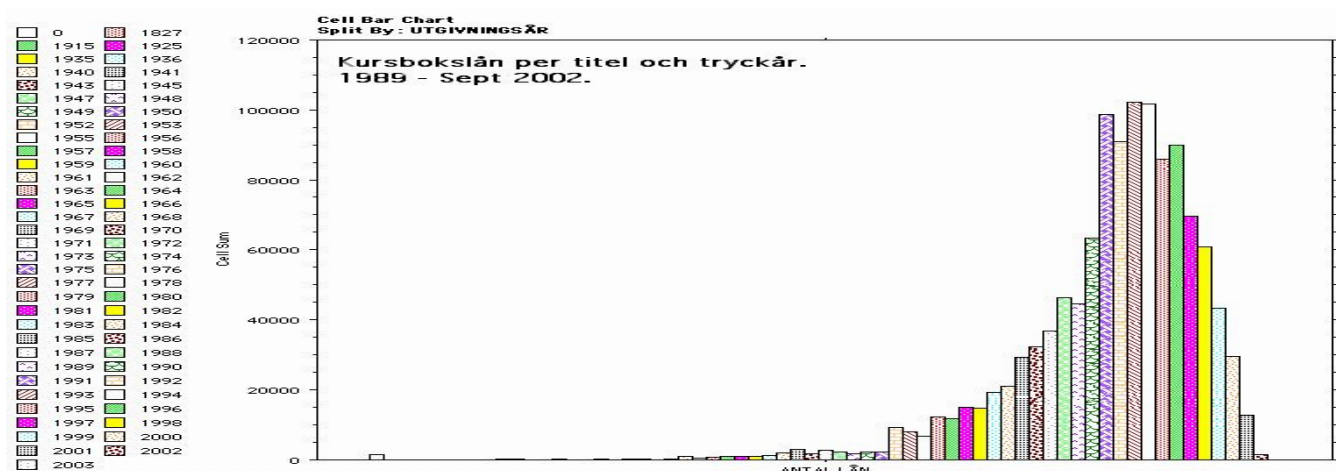
⁶ Gibbons, Susan *netLibrary eBook Usage at the University of Rochester Libraries*. Version 2. 2001.
<http://www.lib.rochester.edu/main/ebooks/studies/analysis.pdf>

⁷ Stenström, Ingrid *E-böcker på bibliotek*. 2001 <http://www.ub.gu.se/fulltext/e-bok/stenstrom.pdf>

⁸ Stenström, Ingrid *E-böcker: ett biblioteksprojekt på Institutionen för Informatik*. Göteborg 2003.
http://www.ub.gu.se/fulltext/e-bok/E-bokproj_Informatik.pdf

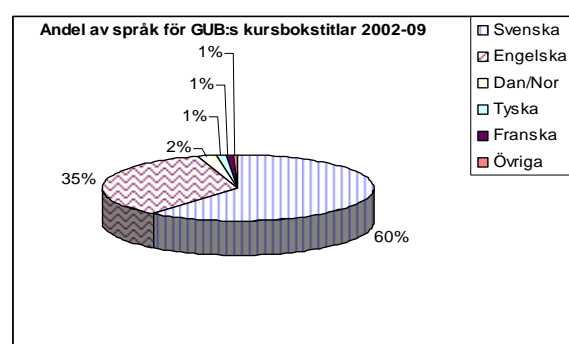
⁹ Se vidare om läskulturens traditioner i Cavallin, Mats *E-bokens lov*. BIBLIS 18(2002)
http://www.kb.se/BIBLIS/BIBLIS/Artiklar/Nr_18/Cavallin.pdf

Totalt fanns det 9 700 titlar i kursboksamlingen. Antalet exemplar var 42 000, vilket motsvarar 4,25 exemplar per titel.

Användningen av UB:s kursböcker med tryckåret 1989 - sept 2002 visar på att den största användningen var mellan åren 1991 - 1996. Därefter sjunker antalet använda dramatiskt nedåt. Förmodligen är det så att kursböcker ofta måste "ligga till sig" innan de uppmärksammas och blir kursböcker. Detta gör att svenska e-böcker som ju oftast är nya, får en lång väntetid innan de antas som kursbok vid universitetet.

Språk

60% av alla kursbokstitlarna var på svenska och 35% var på engelska. Behovet av en svensk e-boksleverantör var verkligen stort eftersom alla leverantörer i övrigt (frånsett eLib som under året hade börjat ett samarbetsprojekt med Stockholms universitet). I och med att 60% av titlarna var på svenska såg ju situationen hoppfull ut för de svenska e-boksleverantörerna.

6.5. Samarbete med Studentlitteratur AB

Samarbetspartnern för av svenska e-böcker blev Studentlitteratur AB, som ju var den största leverantören av kursböcker i Norden och som hade 26% av alla GUB:s titlar. Dessutom hade förlaget påbörjat utvecklingen av en direktförsäljning av e-böcker till privatpersonen.

6.6. Sondering av utländska bibliotekslösningar för e-böcker

Avsikten var att kontakterna med utländska förlag skulle komma efter det att den svenska delen av projektet var avslutat. Avslutande av det svenska projektet drog ut på tiden och kontakterna fick därför tas efter det att en första svensk modell kunde presenteras i september 2003.

Under denna period hade antalet system med förslagserbjudna e-böcker ökat så mycket att det blivit allt mindre effektivt att behöva göra separata avtal för en relativt liten mängd e-böcker, Vi fann då att diskussioner med JISC:s e-bokgrupp i Storbritannien och nyttillkomna e-boksleverantörer var mera givande än diskussioner med enskilda förlag.

Denna åsikt att enskilda förlags e-boksatsningar inte längre är goda alternativ bekräftades senare av många aktörer i Against the Grain:s stora temanummer 2005 om läget för e-böckerna.¹⁰

På grund av förseningarna i projektet och e-boksutvecklingens nya vägar, valde vi att 2003 inte välja förlagsleverantörer utan diskuterade med företrädare för JISC:s e-bokgrupp (Louise Edwards) och nya internationella e-boksleverantörer som ED (eContent Delivery)¹¹ och EBL (Ebook Library)¹².

7. Genomförandet

7.1. *Det inledande samarbetet med Studentlitteratur AB*

Samarbetet reglerades den 13 september 2001 formellt med ett samarbetsavtal mellan Göteborgs universitetsbibliotek och Studentlitteratur AB.¹³

Samarbetet gällde förutsättningslösa diskussioner runt en svensk biblioteksservice för e-böcker, upprättandet av en allmän kravspecifikation för en biblioteksservice, diskussioner med förlaget och (även med dess olika samarbetspartners) om lämpliga säkerhets- och prismodeller- och inte minst e-boks- och databasfunktionaliteter. Dessutom skulle en prototyp för servicen testas.

7.1.1. Arbetets gång

Samarbetet med förlaget Studentlitteratur AB hade ju påbörjats redan innan projektmedel hade beviljats. Förberedelser inför samarbetet startade under våren 2001. Vid ett möte i juni hade ledningen för Studentlitteratur beslutat att ett samarbete kunde inledas med Göteborgs universitetsbibliotek. GUB hade då utarbetat ett dokument som innehöll mål för projektsamarbetet, rollfördelning, genomförande och tidsplan samt förslag till prismodeller, kravspecifikation och utvärdering. Under sommaren inlämnade GUB en mer detaljerad kravspecifikation för access, teknik och prismodeller.

I augusti utarbetades ett förslag till "Letter of intent". Det beslöts dock att detta kunde skrivas om till ett samarbetsavtal (bilaga 12.2). Detta undertecknades 2001-09-13. Under september förberedde GUB en pilotstudie som skulle löpa parallellt med uppbyggnadsarbetet av den färdiga produkten. GUB planerade också ett möte i Göteborg med forskningsbibliotek från hela landet. Till förberedelserna hörde också att GUB gjorde datakörning i sin lokala OPAC av Studentlitteraturs samtliga titlar avseende statistik över utlåningen under föregående år.

7.1.2. Kravspecifikation

I det första mötet med Studentlitteratur AB, efter det att projektmedlen beviljats, beslöts att GUB skulle åstadkomma en kravspecifikation från bibliotekshålllet.¹⁴ Denna kan sägas ha fullbordats i visionsformen som redovisas under punkt 7.2 *Projektets vision*.

¹⁰ Grogg, J. E., & Asmore, Beth, *Riding the eBook Wave*. Against the Grain. 17(2005):1

¹¹ <http://www.ybp.com/ed/>

¹² <http://www.eplib.com/>

¹³ Bifogad i bilageavsnittet under 12.2

¹⁴ Bifogad i bilageavsnittet under 12.3

7.1.3. Btj/Prioinfo kommer in

I oktober 2001 meddelade Studentlitteratur att man beslutat ingå ett samarbete med Btj AB. Tidigare hade det funnits planer på att Studentlitteratur själv skulle bygga upp en lämplig infrastruktur. Under de fortsatta arbetsmötena i november var vi alltså tre aktörer som diskuterade de föreslagna lösningarna. Ledningen för Studentlitteratur och Btj AB hade bildat en egen arbetsgrupp kring samarbetet.

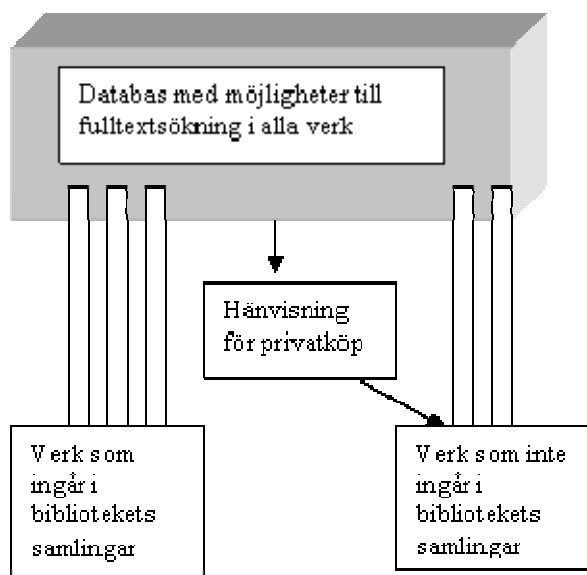
Vid ett möte i december stod det klart att offertfrågan skulle lämnas till ett antal företag som skulle kunna svara för de tekniska lösningarna. Vid detta möte diskuterades olika upplägg både för funktions- och betalningsmodeller.

Under januari och februari 2002 arbetade Studentlitteratur och Btj vidare med företaget Autotext A/S kring den praktiska tillverkningen av e-böckerna. Rollerna förändrades under projektets gång och det skedde också efterhand en påtaglig förskjutning i arbetsinsatsen. För bibliotekets del har det varit en mycket stor arbetsinsats under den första fasen. Under den andra fasen, i arbetet med offerter och analys av penningströmmar, fick biblioteket en mera passiv roll.

7.2. Projektets vision - modell för en svensk e-boksservice

I ett första samlat möte med Studentlitteratur AB och leverantören Btj AB lade Göteborgs universitetsbibliotek fram en vision av hur en service- och debiteringsmodell för en e-boksservice borde se ut. Från bibliotekshåll såg vi ogärna en lösning där åtkomsten är begränsad till en användare i taget och ville ha möjlighet att kontrollera utlåningstiden.

Utifrån en idé från GUB skisserades ett servicekoncept enligt följande figur:

Kommentar:

1. Databastjänst som är flexibel med avseende på upplåtelseformer
2. Bibliotekslösning med tillgång till ett antal digitala verk (som går att fortlöpande komplettera)
3. Definierade utlåningsrätter kopplade till de verk som ingår i bibliotekets samling

Den sökbara databasen omfattar således fler verk än de som ingår i bibliotekens samlingar. Biblioteken har möjlighet att följa eventuellt intresse från låntagarna för dessa verk och därefter komplettera sina samlingar i enlighet med låntagarintresset. När låntagaren söker i databasen och hänvisas till ett verk, som inte ingår i det aktuella bibliotekets

samling, kan denne eventuellt upplysas om möjligheten att privat köpa tillgång till det aktuella verket.

En förutsättning var att lösningen skulle vara anpassad till flera parter (universitets-, folk- företagsbibliotek och privatpersoner).

7.3. *Rollerna i samarbetet*

Att samarbeta tillsammans med ett förlag och en kommersiell bokförmedlare som Btj var mycket lärorikt och givande för biblioteket och vi tror att denna åsikt delades av alla inblandade parter. Alla som deltog i projektet upplevde sig som pionjärer i samsarbetskedjan mellan bibliotek, förlag och distributör. Vid denna tidpunkt fanns det inga färdiga affärsmodeller för denna typ av samarbete och de olika aktörernas respektive roller kunde därför inte alltid vara helt tydliga och klara.

Inblickarna som de olika aktörerna fick i förtroendefullt samarbete har gett en mycket god inblick i de olika aktörernas tänkesätt i dessa frågor och också gett förlaget en inblick i bibliotekens tänkesätt.

Vår roll i samarbetet har i det första skedet mycket handlat om att informera om bibliotekens och användarnas behov, samt om våra erfarenheter från en implementering och daglig hantering av en e-boksamling. Dessutom har mycket arbete lagts ned på att utarbeta en kravspecifikation och förklara och beskriva funktionaliteten hos bibliografiska databaser och fulltextdatabaser.

7.3.1. *Unilaterala förhållanden*

I och med att projektet gick vidare mot en teknisk lösning för distributionen ändrades samsarbetspartnernas kontakter och samsarbetsformer. De inledande direktsamarbetet mellan Studentlitteratur och Prioinfo/Btj skedde utan inblandning av biblioteket och senare, inför arbetet med pilotstudien, stod Studentlitteratur utanför, sedan de ställt några e-boktitlar till förfogande för pilotstudier. Bibliotekets samarbete därefter skedde mest direkt med Btj/Prioinfo.

Efter våra inledande kontakter och gemensamma diskussioner med Btj och Studentlitteratur hade vi nog alla stora förväntningar på att vi snabbt kunde gå vidare. När tre organisationer samarbetar måste ju det ske ett noggrant förankringsarbete och det tog naturligt vis sin tid och därtill också inkommande synpunkter och krav som sinsemellan skulle jämkas.

7.4. *Säkerhetskraven*

Mycket tidigt betonade Studentlitteratur vikten av att säkerhetsfrågorna måste lösas för att man överhuvudtaget skulle kunna gå vidare. Detta var ju helt förståeligt eftersom kursböcker på svenska är en massmarknad och momentant oerhört begärliga för enskilda användare. Detta faktum var ju väl känt och också den redan pågående stora kopieringsverksamheten som pågått. Att en användare skulle kunna kopiera en hel bok med en knapptryckning över nätet måste vara en oerhörd fara för ett kursboks-förlag.

Denna insikt kom naturligtvis att präglade hela projektet. När dessutom kopiering och utskrift är kända säkerhetshål i sig, blir denna fråga ännu mera brännande. Detta kom att präglade inte bara servicemodellen utan också titelurvalet – vad som kunde läggas som e-bok över huvudtaget.

Att det blev Adobe Content Server som blev den tekniska lösningen var därför inte överraskande, men den mycket starka betoningen av säkerhetsaspekten gjorde också att alla möjligheter till kopiering och utskrift valdes bort. Detta blev inte en helt bra och användaranpassad lösning med tanke på tillgängliga kunskaper om hur man läser e-böcker.

7.5. *Få ut nya avtal*

Studentlitteratur fick också skriva nya avtal med sina författare, eftersom många av deras titlar endast hade avtal för tryckt leverans. Detta tog också en hel del tid i anspråk.

7.6. *Lista på tänkbara titlar som skulle ingå i e-bokserbjudandet*

Inom biblioteket utarbetades en lista på lämpliga svenska kursböcker som skulle ingå i erbjudandet. Även andra vetenskapliga bibliotek lämnade in sådana listor till Btj och Studentlitteratur

7.7. *Distribution och access*

Distributionen via Internet har ju varit självklar, men det var en del anpassningsarbeten som krävde arbetstid. Det gällde ju också att få en lösning som skyddade integriteten. Användaren loggar idag in till e-biblioteket med sitt lånekortsnummer och lösenord som man har vid lånehantering m.m.

7.7.1. *Access*

För att läsa en e-bok som publicerades i Adobe Content Server fordrades en särskild e-bokläsare Adobe eBook Reader som fanns fritt tillgängligt. Efterhand ändrades versionerna och utbyten av versionerna på bibliotekets publika datorer blev en ganska betungande uppgift. Ett större problem uppstod när Adobe lämnade den särskilda e-bokslösningen för att integrera funktionen i sin nya version av Adobe Reader. Den lösningen fungerade inte för nedladdning av e-böcker och en integration med Microsofts Net.Password blev mycket omständlig. Detta blev ett globalt problem och en ny version kom ut mycket snart och ominstallationer fick göras. Adobe Reader spelar ju nu en mycket viktig roll för många e-boksleverantörer och man kan se nackdelarna med en läsare/plugin som måste hanteras – till skillnad från html/xml-filer som ju följer normal webbstandard.

Göteborgs universitetsbibliotek har haft som ambition att biblioteksbesökare skall kunna läsa e-böcker i bibliotekets publika datorer. Detta har inte varit fallet för folkbiblioteken som i allmänhet inte har denna praxis e-böcker. En användare får ladda ned sina e-böcker från sin egen dator. Ser man till tjänstedatorerna vid universitet så är det inte givet att alla kan eller är tillåtna att ladda ned nya applikationsversioner. Beroendet av en plugin/klient för att läsa en e-bok kan alltså leda till problem för såväl bibliotek som för den enskilde användaren.

7.8. *Pilottest*

Själva konstruktionen av en prototyp för pilottesten försenades på grund av igångsättandet av en driftsmodul och hade också att göra med det inledande tekniska utvecklingsarbetet.

Ett mindre antal verk inom kriminologi utvaldes som grundval för testen, som skedde i slutet av 2002. Eftersom det bara var fråga om en pilottest gjordes delvis provisoriska lösningar för access och inloggning för en studenter som skulle använda litteraturen. En enkätundersökning genomfördes bland användarna om deras attityder kring användningen av e-böcker. Våldigt få hade dock använt e-böckerna under testen – Trots intensiv marknadsföring från biblioteket. Det viktigaste med testen var att få bekräftat att tekniken fungerade.

Efter pilottesten dröjde det ytterligare nio månader innan ett färdigt kommersiellt förslag förelåg i september 2003.

7.9. Lanseringen av E-biblioteket 2003

E-bokslösningen lanserades i anslutning till Bok & Bibliotek under namnet E-biblioteket och hade många likheter med eLib:s biblioteksmodell, som hade varit igång sedan 2001 och användes av olika folkbibliotek runt om i landet. Den enskilde användaren skulle använda sig av en särskild programvara, Adobe Ebook Reader och man skulle logga in sig med hjälp av lånekortsnummer och lösenord. Ett drygt hundratal titlar erbjöds.

7.9.1. Service- och prismodellen accepteras inte av de vetenskapliga biblioteken

Den modell som E-biblioteket erbjöd kunde inte accepteras av de vetenskapliga biblioteken. Skälen var framför allt man inte kunde acceptera en prismodell för kursböcker som byggde på transaktionskostnader. Detta skulle kunna ge fullständigt okontrollerbara kostnader för biblioteket som ju också har kursböcker som en massmarknad. Det andra skälet var att man inte kunde kopiera eller skriva ut enskilda sidor. Detta resulterade i ett dödläge i över ett år, då E-biblioteket enbart fick kunder på folkbibliotekssidorna. I september 2003 skrev den kände IT-kolumnisten Mick O'Leary en artikel "E-books Scenarios Updated"¹⁵, som jämförde en tidigare artikel från 2001 om e-böcker med läget 2003. Han gjorde en kort lista på vunna erfarenheter sedan 2001:

- *Use, Not Read* - Books that you consult or read in short sections are more suitable as e-books than those that you read at length. **The technical limitations and inconveniences of e-books are tolerable when you're only reading a few pages.** Thus texts, manuals, and reference books, which you use rather than read, work best as e-books.
- *Aggregations, Not Single Works* - In a reference collection, **bigger is better; a collection of e-books, which can be searched as a single database,** is far better for reference than one book.
- *Institutional Customers, Not Individuals* - As with other types of proprietary online content, most people obtain access to e-book collections through institutions, especially libraries. Several e-book products have subscriptions for individuals, but the real action is in selling to libraries and corporations, which can deliver big customer numbers.
- *Subscription Pricing, Not Transactional* - The growth of the previous trend owes much to flat-rate subscription pricing becoming the norm for e-books. **Transactional pricing, in whatever form, is no longer acceptable in most institutional buying.**

Markerade meningar i texten ovan pekar på de ting som i projektet särskilt togs upp från bibliotekshåll i kravspecifikation och vision: Svårigheten att läsa hela bokverk på skärmen, nyttan av en gemensam databas för alla titlar och faran med transaktionskostnader för boklån.

8. Nya internationella aktörer

I det dödläge som nu uppstod, med den från de vetenskapliga bibliotekens synpunkt "misslyckade" e-bokslösningen, gick projektet vidare genom att studera utvecklingen utomlands. Efter det att Btj:s E-

¹⁵ O'Leary, Mick *E-books Scenarios Updated* <http://www.infotoday.com/online/sep03/oleary.shtml>

bibliotek hade lanserats togs kontakter upp med representanter med nya internationella e-boksleverantörer . Ett antal möten organiserades i London i november 2003 för att möta representanter för nya e-boksleverantörer och för Storbritanniens nationella e-boksutredning.

8.1. ED och EBL

De två leverantörerna byggde på Adobe Content Server-tekniken, den serverteknik som också GUB hade förvärvat och som har blivit en av standardlösningarna för DRM (Digital Rights Management) och distribution för såväl bibliotekslösningar och försäljning till privatpersoner. Intressant var att bägge leverantörerna hade, eller var på väg att få en anknytning till världsledande leverantörer av tryckta böcker.

De sedvanliga tjänsterna för sökning, anteckningar, nedladdning på egen dator finns i båda systemen. En IP-filtrering används för att kontrollera behörigheten och ger tillgång till materialet. En serviceavgift skall betalas årligen. Prismodellen är inte en prenumerationsmodell för hela samlingen utan förvärvet sker per titel efter gängse listpris för den tryckta boken. Skillnaderna mellan ED och EBL gällde framför allt prismodellen och tillgängligheten. Det är också möjligt att ladda ned enskilda titlar och under låneperioden använda dem utan nätanknytning. Utskrifter och kopieringar i begränsad omfattning är tillåtna enligt fair use-principen.

8.1.1. ED (YBP Library Service)

ED (eContent Delivery) är ett amerikanskt företag och levererade e-böcker från Baker & Taylor . I London diskuterade vi tjänsten och fick den demonstrerad av Cathy Boylan. Vi testade också sedan deras databas och de administrativa funktionerna.

ED var redan lanserat externt i USA.

Ett inledande köp på 100 titlar krävdes för att komma åt servicen. Prismodellen bygger på att endast en person åt gången kan använda servicen. E-boktitlarna uppgick till 10 000 varav ca 60% var akademiska titlar.

8.1.2. EBL (*Ebook Library*)¹⁶

Diskussioner skedde i november 2003 i London med Kari Paulson, General Manager för ELB.

EBL är ett australiensiskt företag och hade då sin verksamhet i Australien och USA och skulle beta-testas våren 2004 för att lanseras i juni samma år. Genom samarbetsavtal kan man idag (2005) förvärva e-böcker i det ordinarie gränssnittet för tryckta böcker från de stora leverantörerna Dawson Books och Blackwell's.

En engångsavgift på 30 000 kr ger tillgång till tjänsten som idag erbjuder drygt 20 000 titlar med en viss övervikt för STM-ämnena.

Det finns flera olika varianter av förvärv av hela eller delar av böcker, särskilda arrangemang för kursböcker och också hyra av enskilda titlar. Den mest intressanta formen är "Non-Linear Lending" som gör att flera användare samtidigt kan använda samma e-bok (320 lånedagar per bok och år).

Sammanfattningsvis bedömdes EBL:s service den mest intressanta bland de nya e-boksleverantörerna.

¹⁶ <http://www.ebllib.com/>

8.2. JISC (*The Joint Information System Committee*) *E-book Working Group*¹⁷

I de flesta sammanhang har Storbritannien och USA följts åt, när det gäller biblioteksutveckling. Vi intervjuade också 2003 Louise Edwards som arbetat i en central utredning om e-böcker i Storbritannien. Det visade sig att de brittiska biblioteken inte alls hade följt sina amerikanska kollegors väg när det gällde e-böcker. Användningen av e-böcker visade sig vara betydligt mera frekvent i Sverige. Frågan hade utretts mycket noggrant och sedan hade nyligen (2003) ett modellavtal utarbetats med förlaget Taylor & Francis¹⁸ som ju tidigt varit ett av de stora förlagen i e-boksvärlden och återfunnits i Netlibrary:s och Ebrary:s samlingar. Avsikten var att detta modellavtal skulle kunna användas med andra förlag.

Som serviceerbjudandet för bibliotek ser ut i 2005 års kontext är prismodellen baserad på prenumeration och antalet titlar relativt begränsade. Oxford University Press, som har ett eget e-bokserbjudande nämndes också.

Erfarenheterna av diskussioner med JISC ökade dock ytterligare tveksamheterna mot att göra separata avtal med enskilda förlag. Denna tveksamhet delas numera av många bibliotek och också förlag. Ett enskilt bibliotek kan inte ha så många avtal och variationer. Färre men större förlagsberoende sk ”aggregators” som NetLibrary och Ebrary blir en enklare lösning för biblioteken. (Jfr O’Leary’s artikel under avsnitt 7.9.1)

9. Nya initiativ 2004 -

9.1. *eLib*¹⁹

När inte E-bibliotekets pris- och servicemodell kunde accepteras inleddes diskussioner med företaget eLib som hade varit en e-bokspionjär på folkbibliotekssidorna. Företaget hade 2002 genomfört ett pilotprojekt med kursböcker på Stockholms universitetsbibliotek²⁰. Tanken med detta projekt, som testade 5 e-boktitlar, var att också testa villigheten hos studenterna att också betala för e-bokslån.

Göteborgs universitetsbibliotek kontakter med eLib ledde till en testperiod med start i mars 2004 med en enstaka bok. Testperioden har förlängts och fortsätter nu med en större samlad test med fler titlar. Avsikten är att efter försökets avslutning ta upp nya diskussioner om lämpliga prismodeller för kursböcker på universitetet.

9.2. *Nylanseringen av E-biblioteket 2004-2005*

Ett år efter den först lanseringen skedde gjordes vissa förändringar av E-biblioteket prismodeller. Modellen hade också ändrats så att man inte köpte enskilda titlar utan att man hade tillgång till alla titlar, men inte behövde visa fler än dem det enskilda biblioteket valde att visa upp. Universitetsbiblioteket tog då upp nya diskussioner om en framtida prismodell som inte skulle bygga på den reformerade prismodellen som ju fortfarande byggde på antal lånetransaktioner. Ett kontrakt undertecknades med Btj under 2004 och den nya servicen lades ut i maj 2005. Under hösten 2005 kommer nya prismodelldiskussioner att föras med ett diskussionsunderlag baserat på användningen under testperioden.

¹⁷ Edwards, Louise, *Shaping a Strategy for E-books: the JISC E-Books Working Group*. *Liber Quarterly* 12(2002): 240-244

¹⁸ <http://www.ebooksubscriptions.com/Home/html/index.asp>

¹⁹ <http://www.elib.se/>

²⁰ Widmark, Wilhelm *Slutrapport för projektet ”Kurslitteratur som e-bok – ett samarbetsprojekt mellan Stockholms universitetsbibliotek och eLib* http://www.kb.se/bibsam/bidrag/projbidr/avslutade/2003/ebok_widmark.pdf

9.2.1. Samlad test inför nya prismodelldiskussioner

I den pågående testen finns det nu ett femtiotal svenska elektroniska kursbokstitlar från E-biblioteket och eLib. Testen kommer att pågå åtminstone till september månads utgång. En lista över samtliga titlar finns som bilaga (Avsnitt 15.4).

9.2.2. Visning och registrering

När väl beslut fattades om vilka böcker från eLib och E-biblioteket som skulle börja användas lades det upp information och klickbara listor på särskilda webbsidor²¹. Katalogposter importerades i huvudsak från LIBRIS och har lagts ned i det lokala bibliotekssystemet GUNDA. Export av katalogposter är ju rutin hos de flesta andra e-boksleverantörerna.

9.2.3. Utbildning i Adobe Reader

Trots att Adobe Reader bland bibliotekspersonalen är en känd och använd produkt var det nödvändigt att för personalen göra ganska stora utbildningsinsatser för just e-bokshanteringen. Det gäller inte bara för eLib och E-biblioteket utan även andra kommande leverantörer med samma tekniska plattform. Eftersom inga kopior eller utskrifter får tas är ju den som läser tvungen att enbart läsa direkt på skärmen. Det blev därför extra viktigt att lära ut en lästeknik med reglerbar automatrullande skärm som finns i Adobe Reader. Denna teknik ger en högre läsförståelse än den manuella rullningen.

Det är också viktigt att lära ut de redskap för anteckningar, kommentarer m.m. som finns i Adobe Reader – också hur man sparar dessa för senare återanvändning. En e-bok som blir en del av en persons studiebibliotek blir ju dubbelt värdefull med inlagda kommentarer. Erfarenheter från andra e-boksleverantörer visar att användarna reagerar mycket fort om redskapen för anteckningar m.m. inte fungerar.

9.2.4. Användning hittills

Under månaderna april till juni 2005 lånades E-bibliotekets och eLibs 50 kursbokstitlar ca 300 gånger - vilket motsvarade 6 lån per titel. Siffrorna avser perioden då tjänsten hade öppnats för bibliotekets användare.

Trots att lånen gjordes under senare hälften av terminen är användningsgraden anmärkningsvärt hög.

9.3. *Pilottest av Ellibs*

Ellibs²² är en ny finsk e-boksleverantör med finskt akademiskt tryck, vilket inkluderar även svenskspråkigt material samt dessutom en hel del annat material från Storbritannien och USA. Tjänsten erbjuder idag (2005) ca 10 000 titlar. Förutom finska förlag finns även Palgrave Macmillan med. Den tekniska lösningen är Adobe Content Server och försäljnings- och lånemodell förefaller mycket enkla och robusta. Göteborgs universitetsbibliotek blev erbjuden en pilottest. Avtal skrevs redan i slutet av 2004, men testerna kommer nog vara färdiga under hösten 2005.

²¹ <http://www.ub.gu.se/sok/ebok/svekurs/>

²² <http://www.ellibs.com/>

9.4. *Test av EBL/Dawson*

EBL har vi i Göteborg betraktat som en av de mest intressanta service- och prismodeller som konstruerats för e-böcker och universitetsbehov. Därför pågår nu en förlängd tesperiod fram till och med september 2005.

Faller testen ut väl skulle denna lösning passa även till svenska förlag.

9.5. *Adobe Content Server för enskilda bibliotek*

I samband med Göteborgs universitetsbiblioteks olika e-boksatsningar beslöts på hösten 2002 att förvärva Adobe Content Server, som ju är basen för de flesta e-boksleverantörerna i världen. Programmet hanterar lånevillkor, försäljning och olika rättigheter för användare av e-böcker. Dessutom finns det en mycket avancerad krypteringsnivå på texterna som lagras där.

Avsikten med inköpet var att försöka förvärva, scanna in texter av enstaka titlar för universitetets behov och bevara upphovsmannens copyright och eventuella debiteringsmodeller. Programmet var inte helt lätt att tillämpa och men under 2003 var en fungerande prototyp och med testdokument uppsatta.

Efter samråd med handläggande på BIBSAM och i samarbete med biblioteket på SCB stödde under 2003 projektet en inscannings- och OCR-tolkning av första delen av Svensk historisk statistik²³. Har lagts ut som en fullskaletest. Vidare inscanning av fler a delar i den historiska statistiken har diskuterats. Egentligen är det inte nödvändigt att ha den i en krypterad och skyddad miljö annat som en test.

Som det ser ut nu verkar det inte finnas något annat bibliotek utöver Göteborgs universitetsbibliotek i hela världen som har förvärvat Adobe Content Server - även om dess utvecklingspotential för bibliotek ännu inte är helt färdigprövad. Kunskapen om servern har under alla former varit en god hjälp för att förstå hur prismodellen byggs upp och fungerar kommersiellt.

---

²³ <http://www.ub.gu.se/dynamiskt/cgi-bin/gblink/gblinkgate.cgi?action=free&bookid=ISBN:000000102>

10. Sammanfattning och avslutning

Projektets huvudmål har varit att åstadkomma en biblioteksmodell för e-böcker för den svenska vetenskapliga biblioteksmiljön. Biblioteksmodellen skulle kunna accepteras av förlag, distributörer och bibliotek.

Eftersom fokus i projektet lades på svenska kursböcker var detta en mycket stor utmaning för alla inblandade parter. För förlagspartnern som levererade litteraturen var den stora utmaningen att riskera sin litteratur i ett elektroniskt medium som har en inbyggd förmåga att kopieras i sin helhet. För biblioteket har det varit en vandring in i okända marker med nya regler och digitala rättigheter bort från den kända och accepterade fysiska och juridiska förmedlingen av tryckta kursböcker. Distributören har haft många tekniska problem att lösa och också suttit mellan bibliotekens och förlagets krav.

Att projektet har tagit lång tid har egentligen inte varit förvånande, eftersom utmaningarna varit så stora. Nu finns det åtminstone två svenska aktörer som arbetar med svenska elektroniska kursböcker. När projektet började 2001 fanns inte frågan på bibliotekens eller förlagens agenda och idag 2005 är den fortfarande lika aktuell den blev under 2001 efter projektstarten.

Det andra ledet i projektet ”att modellen skulle kunna accepteras av förlag, distributörer och bibliotek” kan man väl aldrig förvänta sig att full konsensus skulle råda mellan alla parter. Som det ser ut idag är vi oeniga med distributören om mycket i den nuvarande pris- och servicemodell (transaktionspris, kopierings och utskriftsförbud, ingen samsökning m.m.) Arbetet med att förbättra modellen pågår just nu och det är ju ingen ovillighet att nå fram till bättre lösningar från någon part. Detta att vara missnöjd men ändå fortsätta samarbetet är ju också en del av den kommersiella verksamhetens vardag som vi från bibliotekshåll nu har fått en större inblick i och förståelse för.

Målet har ju hela tiden också varit att användaren skall acceptera det elektroniska mediet. Det har vilat på biblioteket att i projektet vara användarnas talesmän. De angelägnaste frågorna för dem har ju varit litteraturutbudet, tekniska problem som tillgänglighet, dagens bildskärmar och rättigheter som man har varit van att tillämpa på tryckta biblioteksböcker. I detta sammanhang får man ju inte glömma bibliotekens förbud som upphävts i den digitala världen (anteckningar, kommentarer, understrykningar som ju blivit tillåtna).

När det gäller rättigheter och ägande av e-böcker som det uttryckts av Clifford Lynch²⁴ - Har vi närmat oss en större rimlighet när det gäller svenskt akademiskt material?

Nog finns det mycket kvar att göra både kring rimligheten och det som uttrycktes ovan kring service- och prismodeller och också kring litteraturutbudet.

10.1. Förlag

Den avvaktande och försiktiga hållningen finns fortfarande kvar. Denna tvekan har återspeglats i den utdragna projektprocessen.

Litteraturutbudet är fortfarande väldigt begränsat när det gäller svenska elektroniska kursböcker. I huvudsak är det nog säkerhetsaspekter - att inte lägga ut de allra mest attraktiva titlarna.

---

²⁴ Se avsitt 6.1.2.1

Både förlag och distributörer måste se till att de investeringar som gjorts för att få en e-bokslösning för bibliotek inte blir en förlustaffär. Man därför inte utan vidare byta partner, tekniska lösningar och prismodeller.

10.1.1. Biblioteken

Den vision som biblioteket presenterade kom att ligga ganska långt från den service som nu erbjuds.

När man hanterar elektroniska publikationer har ju biblioteken stor vana vid många distributörers sinsemellan olika service- och prismodeller. För e-böcker finns det färdiga och rimliga lösningar för utskrifter och kopiering med helt andra och bättre anpassade prismodeller. Uppenbarligen har internationella förlag och e-boksdistributörer kunnat enas kring dessa och några större säkerhetskatastrofer och illegala nedladdningar av e-bokstitlar har inte avhörtts ännu.

Som uttryckts tidigare i rapporten ser biblioteken också fördelar med att inte ha så många olika e-boksleverantörer med skiftande modeller för service och priser. Varför måste svenska e-böcker välja svenska leverantörer? Skulle det inte gå bra att hitta internationella distributörer som har mera attraktiva service- och priserbudanden?

10.1.2. E-/Boken som medium

Att e-böcker i dess nuvarande skepnad och tryckta böcker används olika för olika ändamål är ju helt klart.

Sammanfattningsvis kan man också säga att för boken - med eller utan e- gäller tre grundläggande faktorer som påverkar bokens tillgänglighet i/över tid och rum.

- *Tillgängligheten:* E-boken har de flesta företrädena – utom över tid eftersom arkiveringen fortfarande är ett stort problem för e-böcker. En annan nackdel för e-boken är dess bristande sociala möjligheter – att lätt vandra mellan olika läsare och nå dem utanför licensområdena.
- *Sökbarheten:* Här är e-boken helt överlägsen och när miljoner av boktitlar blir sökbara i stora e-boksamlingar kommer ett nytt Google-universum bakom det nuvarande att växa fram.

En fantastisk expansion av tillgängligheten av och sökbarheten i moderna förlagsutgivna fulltexter har nu kommit igång genom aktörer som Google och Amazon.com. Nu talar man inte om en enstaka 100.000-tals e-böcker utan miljoner. Detta har i grunden förändrat det tidigare scenariot där NetLibrary och Ebrary levererade tillgänglighet och sökning i sina stora samlingar och de e-bokleverantörer som i decennier har levererat copyrightfria äldre texter.

- *Läsbarheten:* God tillgänglighet och sökbarhet är inte tillräckligt för att generera kunskap och kognitiv förståelse vid läsning av långa texter. En tryckt bok är helt överlägsen i detta avseende och läsbarheten och olika kulturella skäl ger den största legitimiteten för den tryckta bokens fortbestånd. Som det ser ut idag har e-böckerna hittills inte ersatt de tryckta - av de skäl som anförts ovan – utom för de produkter där sökbarhet och tillgänglighet väger över läsbarheten t.ex. bibliografier och uppslagsverk.

10.2. Kvarstående problem och frågor

Frånsett de grundläggande problemen kring pris- och servicemodellerna och det begränsade utbudet finns ytterligare faktorer som försvårar e-böckernas framväxt på biblioteken.

10.2.1. Tekniken som hinder

Det mest påtagliga tekniska hindret för e-boksanvändning är att inte ens dagens bildskärmsteknik har kunnat få läsning av längre texter på skärm till en upplevelse med full intellektuell behållning. Kopplas så den bristfälliga bildskärmstekniken till spärrar för rimliga utskrifts- och kopieringsmöjligheter blir det ett hot mot själva e-boken som produkt. Det länge aviserade e-papperet, som skulle kunna ge jämförlig läskvalitet med en tryckt bok, har ännu inte blivit en seriös aktör inom e-bokvärlden. Hoppet om en bra läskvalitet kommer kanske trots allt att närmast kunna riktas mot nya handdatorer/telefoner. Där finns också en batterikapacitet som vida överstiger dagens bärbara persondatorer. Mobiliteten är ju en viktig faktor i den tryckta bokens värld.

10.2.2. E-böcker och "e-content"

Det har funnits ganska mycket diskussion om vad en e-bok är. En pragmatisk definition är att en e-bok är en text som har sin förlaga från tryckta utgåvor som kan urskiljas som ett separat verk i sin elektroniska form. Med ordet förlaga avses inte att alla e-böcker måste ha en tryckt motsvarighet, utan att verket är utrustat med de kännetecken som en monografi har (titel, en viss omfattning m.m.). Det finns aktörer - t.ex. Ebrary, som absolut inte vill kalla sig e-boksleverantörer utan betonar att man är innehållsleverantör. Egentligen är de med ovanstående definition ändå en e-boksleverantör. Verken går ju att urskilja och nog ser de ut som böcker på skärmen. Det är ju allmänt känt att en e-bok fortfarande nästan alltid är ett faksimil av en tryckt bok.

Hur det än må vara med definitionen kan man konstatera att praktiskt finns det många olika tillämpningar i distribution och service. Dessa skillnader återspeglar fortfarande den grundläggande konflikten mellan e-böcker med copyrightbelagda och copyrightfria titlar.

10.2.2.1. Copyrightbelagt material

På något sätt har den vision som redovisats ovan under avsnitt 7.2 varit ganska realistisk – att kunna åstadkomma en sökbar databas med all fulltext som distribueras på olika servicenivåer - från sökning till läsning i den fulla texten. Hittills har det varit olika leverantörer som var för sig gett olika delar av visionen:

Sökning och läsning *var för sig* av hela texten i enskilda verk. E-böcker levereras som enskilda elektroniska böcker. Exempel: E-biblioteket, eLib och Ellibs.

En begränsad samling som är sökbar *genom hela den tillgängliga samlingens fulltext*. Exempel: Ebrary och Netlibrary.

Endast *sökfaciliteter* inom hela den tillgängliga samlingens fulltext. Exempel: Google Print²⁵

Bläddring i fulltext. Exempel: Amazon.com²⁶ (Books).

²⁵ <http://print.google.com/googleprint/about.html>

²⁶ <http://www.amazon.com/>

10.2.2.2. Nya copyrightfria e-böcker

Med tanke på Open Archive- och Open Accessrörelsernas omfattning och tillväxt i den akademiska sfären måste man anta att en betydande andel av det akademiska monografiska trycket snart kommer att ges ut i elektronisk form - antingen parallellt med den tryckta eller enbart i elektronisk form.

11. Föredrag, konferenser och publikationer

Under projektperioden har redovisningar av arbetsläge och resultat spritts genom framträdande på nationella, nordiska och internationella konferenser. Inbjudningar till föreläsningar runt om på olika lokala och regionala konferenser har varit talrika. Dessutom har Carin Björklund och Mats Cavallin intervjuats flera gånger i samband med examensarbeten inom bibliotekarieutbildningen. En större nationell konferens om e-böcker (*E-böcker på vetenskapliga bibliotek - erfarenheter från den nya publiceringsekologin*²⁷) med internationella föreläsare anordnades i december 2002 med särskilt stöd från BIBSAM.

11.1. Tryckta publikationer

Björklund, Carin, & Cavallin, Mats. *Introducing electronic books at Göteborg University.* i 2001 in the digital publishing odyssey : proceedings of an ICC/IFIP conference held at the University of Kent at Canterbury, Kent, United Kingdom, 5-7 July 2001. Ed. by Arved Hüler, Peter Linde, John W.T. Smith Amsterdam 2001

Cavallin, Mats *E-bokens lov.* BIBLIS 18(2002)

http://www.kb.se/BIBLIS/BIBLIS/Artiklar/Nr_18/Cavallin.pdf

---

²⁷ <http://www.ub.gu.se/konferenser/2002/publekologi>

12. Bilagor

12.1. Ansökan

Ansökan om projektbidrag

Om sökanden önskar **sekretessbeläggning** av vissa uppgifter bör dessa om möjligt sammanföras till en särskild bilaga, vilken förses med påskrift att **sekretessbeläggning önskas**.

Totalt antal bilagor:
03-15

Sekretessbeläggning önskas av bilaga nr:

Datum 2001-

1

Sökande	Institution eller motsvarande Göteborgs universitetsbibliotek		
	Sökande Mats Cavallin		
	Adress Box 222		
	Postadress 430 05 GÖTEBORG		
	E-post mats.cavallin@ub.gu.se	Telefon 031 773 17 16	Fax 0r1 16 37 97
Projekttitel			
Övriga uppgifter om projektet	Ansökan avser (markera med kryss): Nytt projekt (tidigare ej understött av BIBSAM) ☒] Fortsättning på BIBSAM-projekt ☐]		
	Projektarbetet kommer att utföras vid Göteborgs universitetsbibliotek och samarbetande förlag		
	Beräknad start för projektet Maj 2001	Beräknad sluttid för projekte December 2001t	
Kostnads- samman- fattning	Kostnader	Total projektkostnad	Därav söks av BIBSAM
	Löner ²⁸	114 kkr	48
	Socialförsäkringsavgifter m.m.	51	22
	Material		
	Resor inkl. traktamenten ²⁹	40 kkr	40 kkr
	Resultatspridning ³⁰		
	Förvaltningsavgift	48 kkr	48 kkr
	Övrigt - specificera Resultatspridn, programvaror m.m.	20 kkr	20 kkr
	Medier	40 kkr	40 kkr
	Konsultavgifter	182 kkr	182 kkr
	SUMMA	495 kkr	400 kkr

²⁸ Ange vilken månadslön som beräkningen grundar sig på och omfattningen

²⁹ Skall redovisas i bilaga

³⁰ Skall redovisas i bilaga

Fördelning av kostnaderna per budgetår		Budgetår I	Budgetår II	Budgetår III	Budgetår IV
	Löner				
	Socialförsäkringsavgifter m.m.				
	Resor inkl. traktamenten				
	Resultatspridning				
	Förvaltningsavgift				
	Övrigt - specificera				
	SUMMA				

Annan finansiering	Beloppet som söks hos BIBSAM har även söpts hos			
	Myndighet, bidragsgivande organ e d			Kr
	Utöver det belopp som söks hos BIBSAM har för detta projekt beviljats bidrag med			
	Myndighet, bidragsgivande organ e d			Kr
	För samma eller liknande ändamål har från statliga organ tidigare erhållits:			
	Myndighet, bidragsgivande organ e d	diarienr	bidragstid	belopp

Övriga intressenter i projektet	Namn
	Magnus Pettersson-Roos, Studentlitteratur AB Carin Björklund, GUB ebokkoordinator

Sammanfattande beskrivning	Sammanfattning - projektets ändamål och allmänna utförande. Sammanfattningen skall om bidraget beviljas och det finns anledning därtill skrivas om och aktualiseras av den sökande

Nätverksdistribution av elåneböcker –ett samarbetsprojekt mellan förlag bibliotek

1. Bakgrund

Sedan en lång tid tillbaka har man vid enskilda bibliotek och från BIBSAM:s sida att försökt få till olika överenskommelser med förlag om bibliotekslösningar, men det har inte inneburit ett genombrott för detta. Förmodligen har de flesta projekten litet för tidiga för förlagsmarknaden. Nu finns det modeller som bevisligen fungerar för bibliotek och förlag.

De två senare årens explosion av intresse för och utveckling av eböcker för läsplattor och handdatorer har inte lett till rationella bibliotekslösningar. Även om det har funnits och finns många biblioteksprojekt med eböcker som innebär att man binder sig till en viss typ av läsare och ett lån distribueras i den som också biblioteket står för. Eftersom en bra läsare kostar åtskilliga tusen kr i inköp blir därför det bara en försvinnande liten del av biblioteksanvändarna som samtidigt kan läsa bibliotekets eböcker.

NetLibrary

Företaget NetLibrary blev pionjär för en samordnad och storskalig lösning för litteratur för akademiska bibliotek.

Den 20 mars kommer Göteborgs UB att presentera mer än 500 eböcker från NetLibrary. Titlarna blir då också tillgängliga direkt genom det lokala biblioteksdatasystemet. Projektet med NetLibrary påbörjades i slutet av 2000 och har genomförts med stöd från Göteborgs universitet. Introduktionsfasen förväntas på under vårterminen 2001.

I den planeringen kring eböckerna vid biblioteket har hela tiden funnits ett medvetande om att en amerikansk leverantör inte är tillräcklig, men att et faktiskt inte finns några övriga seriösa bibliotekslösningar av format för eboksdistribution.

Utgångspunkten för projektet är att de flesta av bibliotekets användare f.n. har tillgång till eböcker som kan läsas i en vanlig webbrowser och många har tillgång till en egen dator som kan ladda ned eböcker.

De erfarenheter som redan gjorts i NetLibraryprojektet är att det redan finns en färdig struktur, prispolitik och praxis för en större bibliotekssamling. Vill man gå vidare med en dialog med enskilda förlag bör bygga på detta.

Denna struktur kommer att bli en god grund för framtida samtal med ebokslleverantörer som ännu inte tänkt ut en biblioteksstruktur och också ett praktiskt exempel på vad ett elektroniskt bibliotek är – mycket mera än summan av så och så många titlar.

2. Mål

Biblioteksmodell för eboksdistribution som kan accepteras av förlag och bibliotek

Att med ett utvalt svenskt respektive utländskt förlag försöka nå fram till en rimlig säkerhets-acceptabla skydd mot kopiering) och servicenivå (lånehantering, sökbarhet m.m.) för en lånehantering med elektroniska monografier.

Konsensus för en biblioteksprismodell

Att i samarbete med förlag försöka komma fram till en accepterad prismodell för bibliotek och förlag

3. Metod och genomförande:

Förlagssamarbetspartners i Sverige och Europa

Ett svenskt förlag utväljs efter kriterierna erfarenhet av epublicering över Internet, akademisk publicering och samarbetsvilja. Som en fortsättning och efter erfarenhet från samarbetet med det svenska förlaget kontaktas ett utländskt förlag – förslagsvis engelskt efter samma kriterier som det svenska. Sammanträffande och diskussioner förs med det utländska förlaget för ev. vidare verksamhet.

I Sverige är det Studentlitteratur AB som har genomfört ett grundläggande arbete för epublicering över nätet och som har aviserat en lansering av ett större antal titlar. Vid sammanträffande nyligen med förlaget uttrycktes ett stort positivt intresse för ett deltagande i samarbetsprojekt.

Erfarenhet av ett utvecklingssamarbete med ett förlag

En bieffekt av projektet skulle vara att få erfarenhet av ett utvecklingssamarbete med ett större svenskt förlag och de ekonomiska avvägningar som under projektets gång måste göras mellan förlagens och projektbibliotekets specifika behov.

Teknisk utveckling pilotprojekt

Utgångspunkten för projektarbetet skall vara förlagens befintliga eboksdistributionssystem och de tillägg som behövs för att tekniskt och säkerhetsmässigt ge en biblioteksaccess.

En av de första tingen som skall göras är att sätta upp en kravspecifikation för eboksdistribuerade bibliotekskägda böcker

Testbar prototyp

En testbar prototyp skall utvecklas med den första samarbetspartnern. Tekniska analyser och programmeringsarbetet i samband med arbetet att ta fram en prototyp kommer att vara en stor post i projektbudgeten.

Testerna kommer att beröra teknik säkerhet och prestanda och användarfunktioner (bibliotek och användare). Ett antal titlar måste förvärvas för test för att en bredare utvärdering skall kunna göras.

Utvecklande av prismodeller

Utvecklande av prismodeller för biblioteksförvärv måste ske med stor öppenhet från bägge parter och olika modeller skall granskas.

4.Tidplan

Projektet kan börja i maj 2001 under förutsättning att klartecken ges från Studentlitteratur AB. Om så inte sker kommer det inte att kunna påbörjas förrän i augusti 2001. Projektet planeras avslutas i december 2001.

5.Kostnader

Den sammanlagda kostnaden för projektet uppgår till 495 kkr, varav Göteborgs universitetsbibliotek bidrar med 95 kkr egna medel och det övriga söks hos BIBSAM. Till detta tillkommer kostnader som resp. medverkande förlag bidrar med.

Underskrift	Sökanden	Medsökande
	Mats Cavallin, Chef för Digitala biblioteket vid Göteborgs universitetsbibliotek	
Övriga, samtidigt pågående projekt hos sökanden	Acecessprojektet (Stöd av BIBSAM och SUNET) i samarbete med biblioteket vid Chalmers tekniska högskola	
Tidigare utförda arbeten inom området		

Kungl. biblioteket
BIBSAM
Box 5039
102 41 STOCKHOLM

Tel: 08-463 42 72/ 44 37
Fax. 08-463 42 74
E-post: bipsam@kb.se

Besöksadress:
Biblioteksgatan 25

Samarbetsavtal

Studentlitteratur AB, nedan kallad Studentlitteratur, och Göteborgs universitetsbibliotek, nedan kallad GUB, har i nedan angivna avseenden överenskommit om att samverka för att utifrån den grund GUB specificerat, initiera och bistå vid en utveckling av en bibliotekslösning för e-böcker så att hela eller delar av Studentlitteraturs eller andra förlags publicering av e-böcker på för aktuella förlag kommersiella villkor blir tillgängliga för låntagare inom forskningsbibliotekens och i tillämpliga delar andra biblioteks utlåningsverksamhet.

1. Verksamhetspunkter

Parterna avser att tillsammans och var för sig

- initiera att en för aktuella bibliotek och förlag tekniskt, administrativt och kommersiellt godtagbar bibliotekslösning kommer till stånd för åtkomst av aktuella förlags digitalt publicerade verk. GUB kravspecifikation ligger till grund för hur en sådan modell kan utvecklas.
- 1. bistå med sin erfarenhet och övrig kompetens vid vidareutveckling av en bibliotekslösning enligt ovan. Det är naturligt att Studentlitteratur i första hand då fokuserar på frågor kring själva e-bokpubliceringen och de kommersiella villkoren för samarbete mellan förlag och bibliotek medan Göteborgs universitetsbibliotek koncentrerar sitt bistånd till utvecklingen av den bibliotekstekniska och administrativa lösningen.
- 2. på lämpliga sätt integrera de av Studentlitteratur digitalt publicerade verken i den här aktuella bibliotekslösningen för e-böcker.
- 3. utveckla förenklade och kostnadseffektiva ersättnings- och redovisningsformer vid aktuella biblioteks köp av digitalt publicerade verk från aktuella förlag.
- 4. initiera en recensions- och/eller informationsverksamhet för de i aktuell bibliotekslösning ingående digitalt publicerade verken.

5. följa, främja och informera varandra om utvecklingen av säkerhetskyddad distribution av digitala verk och tjänster.
6. bedriva samarbetet så att Studentlitteratur ansvarar för inledande kontakter med andra förlag medan Göteborgs universitetsbibliotek ansvarar för kontakter med övriga svenska forskningsbibliotek medan parterna tillsammans söker företag med intresse av att utveckla den kommersiella och tekniska delen av konceptet.

2. Kontakten mellan parterna

Vardera parten skall utse två kontaktpersoner som tillsammans eller var för sig och i alla avseenden som regleras i detta avtal företräder respektive part. I det fall någondera parten byter kontaktperson eller delegerar kontaktpersonens uppgifter till annan företrädare skall motparten omedelbart underrättas därom.

Vid tidpunkten för detta avtals undertecknande är Hans Sundström och Magnus Pettersson Roos kontaktpersoner för Studentlitteratur, Mats Cavallin och Carin Björklund kontaktpersoner för GUB Digitala biblioteket.

3. Konkurrens

Det samarbete som avses äga rum mellan parterna skall vara bilateralt och ske på en icke-exklusiv bas varvid parterna äger rätt att var för sig utveckla andra liknande samarbeten även med tredje part. Dock äger part som inleder andra sådana samarbeten skyldighet att informera den andra parten om att sådant samarbete med tredje part kommer att äga rum. Sådant information skall ske minst 4 veckor innan avsett samarbete med tredje part inleds. Vardera parten i detta samarbetsavtal har därvid rätt att ompröva giltigheten av detta och kan ensidigt omedelbart frånträda det mellan parterna inledda samarbetet.

4. Marknadsföring

I det fall någondera parten offentliggör, marknadsför eller informerar press och annan media om resultatet av det avsedda samarbetet mellan parterna skall den andra parten alltid godkänna innehållet i sådan information samt omnämnas och anges som likvärdig part. Parterna skall sträva efter att tillsammans planera och genomföra sådan information och marknadsföring av det avsedda samarbetet och dess eventuella framtida resultat.

5. Ersättning

Tills vidare och om inte annat överenskommes från fall till fall svarar vardera parten för sina egna kostnader i samband med samarbetet.

6. Sekretess

Parterna förpliktar sig ömsesidig lojalitet och att iaktta full sekretess om vad de på grund av detta avtal erfar av varandras verksamhet. Parterna förbinder sig att icke begagna de uppgifter de erhåller av varandra till annat ändamål än vad som anges i detta avtal. Parterna förbinder sig vidare att inte på något sätt bringa innehållet i erhållna konfidentiella handlingar till tredje mans kännedom. Dessa åtaganden gäller i tillämpliga delar även efter det att detta avtal upphört att gälla och såtillvida som det inte är en inskränkning av gällande lagstiftning.

7. Uppsägning

Var och en av parterna kan frånträda detta samarbetsavtal med omedelbar verkan. Dock skall sådant frånträdande meddelas den andra parten skriftligt med angivande av orsak till att frånträde önskas. Detta skall dock ske under iakttagande av punkten 3 och punkten 6 ovan.

8. Tidplan

Samarbetet avses starta i och med undertecknandet av detta samarbetsavtal. Det på GUB pågående e-bokprojektets etapp 1 beräknas vara avslutad vid årsskiftet 2001--02.

9. Tvist

Om tvist mellan parterna skulle uppkomma om tolkningen eller tillämpligheten av detta samarbetsavtal eller därmed sammanhängande förhållanden skall frågan avgöras i svensk domstol enligt svensk lag. Detta samarbetsavtal består av nio (9) punkter och är upprättat i två exemplar varav parterna tagit var sitt.

Göteborg 13 september 2001

Göteborg 13 september 2001

Göteborgs universitetsbibliotek
Jon Erik Nordstrand

Studentlitteratur AB
Hans Sundström

Överbibliotekarie

Affärsutvecklare

12.3. Projektplan

Möte mellan Studentlitteratur AB och Projektet Nätverksdistribution av elåneböcker vid Göteborgs universitetsbibliotek 2001-06-14

1. Mål för projektsamarbetet
2. Rollfördelningar GUB/Studentlitteratur AB
3. Genomförande och tidplan
4. Projektets huvuddelar
5. Prismodeller
6. Kravspecifikation
7. Utvärdering

1 MÅL FÖR PROJEKTSAMARBETET

- Biblioteksmodell för eboksdistribution som kan accepteras av Studentlitteratur AB och GUB

Konsensus för en säkerhetsmodell

- Att försöka nå fram till en rimlig säkerhetsnivå med acceptabla skydd mot kopiering) och servicenivå (lånehantering, sökbarhet m.m.) för en lånehantering med elektroniska monografier.

Konsensus för en prismodell

- Att försöka komma fram till en accepterad prismodell för bibliotek och förlag
- Avsiktsdeklaration

2 ROLLFÖRDELNING

- Projektledning
- Styrformer
- Finansiering och arbetsinsatser

3 GENOMFÖRANDE OCH TIDPLAN

Samordningsmöten

Kontaktpersoner:

- Projektledare
- Ebokoordinator
- Studlitt

Tidplan

- Start: 010701
- Avslut: 011231 Avrapp 020201

4 PROJEKTETS HUVUDDELAR

Kravspecarbete

Tidplan detaljnivå

TEKNIK OCH SÄKERHET

Utskrifter och download

Access

Säkerhet

Arkivering

INTEGRATION**LÅN**

Delmål 1: Lånemodul

Delmål 2: Sökmodul

Delmål 3: Administrationsmodul

FÖRVÄRV

Delmål 4: Förvärvsmodul?

5 PRISMODELLER

Tillfälliga individuella prenumerationer

Del av bok

Elektronisk ägandeform

Individuella köp (förmedling)

Konsortiemodeller

6 UTKAST TILL KRAVSPEC GUB

Access

1 IP-filtrering

2 Katalogposter

3 Individuella webbadresser till varje bok

4 Download till PC och Mac

5 Läsplatteaccess

6 Integration

    Katalogposter(MARC21)

    Arbeta i eget lånesystem

    Samsökbarhet i flera böcker på en gång

Bibliotekssupport

1 Utbildning av personal

2 Marknadsföring

3 Helpdesk

4 Administrativt gränssnitt

5 Administration

    Ange låneperiod

    Statistik per bok och användarkategori

    Begränsning av antalet lån

    Köfunktion

Sökning

Fulltext

Förf, titlar, ämnesord m.m.

I samtliga titlar på en gång

I titlar man inte äger

Aknytning till tryckt ägd bok

Användarvänligt gränssnitt med djup

Teknik

Server

Utskrifter och download

Format

12.4. Lista över tillgängliga svenska kursböcker i elektroniskt format

- [Abrahamsson, Bengt](#) Organisationsteori moderna och klassiska perspektiv 2004
- [Andersson, Curt](#) I konsultens värld konsultarbete i teori och praktik 2003
- [Andersson, Erik](#) Globaliseringens politiska ekonomi en introduktion 2003
- [Andersson, Gunvor](#) Barn i samhällsvård 2004
- [Andersson, Håkan](#) Varför betyg? historiskt och aktuellt om betyg 2002
- [Arbetsmarknaden / Anders Björklund ...](#) Arbetsmarknaden / Anders Björklund ...Stockholm : SNS (Studieförb. Näringsliv och samhälle), 2002
- [Arkitekturteorier](#) ArkitekturteorierStockholm : Raster , 2004
- [Backlund, Thomas; Hansson, Henrik ; Thunborg, Camilla \(red.\)](#) Lärdilemman i arbetslivet teoretiska och praktiska perspektiv på lärande i organisationer 2002
- [Bard, Alexander](#) Nätokraterna : boken om det elektroniska klassamhället / Alexander Bard & Jan SöderqvistStockholm : Pocky/Tranan , 2003
- [Barns vardag i det senmoderna samhället / Margareta Bäck-Wiklund och Tommy Lundström \(red\)](#)Stockholm : Natur och kultur , 2002
- [Bjurwill, Christer](#) A, B, C och D vägledning för studenter som skriver akademiska uppsatser 2003
- [Britt-Marie Näsström](#) Blot tro och offer i det för kristna Norden 2004
- [Bråne, Görel, 1946-](#) Att bedöma demens med GBS-skalan / Görel BråneStockholm : Natur och kultur , 2003
- [Comenius, Johan Amos ; Översättning och inledning: Tomas Kroksmark](#) Didactica magna - Stora undervisningsläran 2002
- [Dahlman, Christian](#) Objektiv moral tro det den som vill 2002
- [Egidius, Henry, 1925-](#) Skola och utbildning i historiskt och internationellt perspektiv Stockholm : Natur och kultur , 2002
- [Falkman, Pär](#) Externredovisningens grunder 2003
- [Falkman, Pär](#) Redovisningens reglering 2003
- [Hartman, Jan](#) Grundad teori teorigenerering på empirisk grund 2003
- [Hartman, Sven G., 1941-](#) Barns tankar om livet : en ebok från Natur och kultur Stockholm : Natur och kultur , 2003
- [Hedman, Thomas](#) Informationssökning för samhällsvetare och humanister 2003
- [Hettne, Björn](#) Från Pax Romana till Pax Americana Europa och världsordningen 2003
- [Hjärpe, Jan](#) Araber och arabism 2003
- [Homeros, 700-talet f. Kr.](#) Odysséen / Homeros ; tolkad och kommenterad av Ingvar BjörkesonStockholm : Natur och kultur , 2002
- [Hydén, Lars-Christer, 1954-](#) Psykiatri, samhälle, patient : psykisk sjukdom i socialt och kulturellt perspektivStockholm : Natur och kultur , 2003
- [Lindholm Schulz, Helena](#) Krig i vår tid2003
- [Lövkrona, Inger](#) Annika Larsdotter, barnamörderska kön, makt och sexualitet i 1700-talets Sverige 2003
- [Magnusson, Lars](#) Sveriges ekonomiska historia 2004
- [Magnusson, Lars, 1952-](#) Sveriges ekonomiska historia / Lars MagnussonStockholm : Prisma : ePan : Btj, 2004
- [Nordqvist, Lillebeth](#) Drömskolan lär dig använda dina drömmar i vardagslivet 2002
- [Näsström, Britt-Mari, 1942-](#) Blot : tro och offer i det förkristna Norden / Stockholm : Norstedt : ePan : Btj, 2004
- [Persson, Anders](#) Social kompetens när individen, de andra och samhället möts 2002
- [Rydberg, Carina](#) Den högsta kasten 2003
- [Rydberg, Carina, 1962-](#) Den högsta kasten / Carina RydbergStockholm : Bonnier Btj, 2003
- [Sanne, Marika](#) Skrivråd för statsvetare 2002

- [Stenmark, Mikael](#) Miljöetik och miljövard miljöfrågornas värderingsmässiga dimension 2002
- [Strindberg, August, 1849-1912](#) Mäster Olof ; Gustav Vasa Stockholm : Natur och kultur , 2002
- [Strindberg, August, 1849-1912](#) Tjänstekvinnans son : roman / August Strindberg Stockholm : Natur och kultur , 2002
- [Strindberg, August, 1849-1912](#) Till Damaskus ; Ett drömspel / August Strindberg Stockholm : Natur och kultur , 2002
- [Strindberg, August, 1849-1912](#) Giftas / August Strindberg Stockholm : Natur och kultur , 2002
- [Sven-Åke Lindgren](#) Om brott och straff 2002
- [Sven-Åke Lindgren](#) Ekonomisk brottslighet ett samhällsproblem med förhinder 2002
- [Wallén, Göran](#) Vetenskapsteori och forskningsmetodik 2003
- [Winqvist, Marianne](#) Den åldrande familjen om vuxna barn och deras hjälpbehövande föräldrar 1999
- [Åhman, Anders](#) Populärlitteratur de populära genrernas estetik och historia 2003

12.5. Ekonomisk redovisning

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Digitala biblioteket

2005-07-08

Ekonomisk redovisning av projektet "Nätverksdistribution av e-låneböcker – ett samarbetsprojekt mellan förlag och biblioteket"

Intäkter (kr)

Bidrag	200 000
<i>S:a intäkter</i>	<u>200 000</u>

Kostnader (kr)

Lön	97 042
Resekostnader	45 365
Övriga kostnader	8 211
Förvaltningsavg.	24 000
<i>S:a kostnader</i>	174 618

Saldo	25 318